

**Етапи та цілі навчання студентів другого курсу спеціальності «Туризм»
англомовного монологічного мовлення на основі проектної методики**
**Этапы и цели обучения студентов второго курса специальности «Туризм»
англызычной монологической речи на основе проектной методики**
**Stages and aims of teaching second-year students of “Tourism” speciality the
English language monologue communication using the project method.**

Ю. В. Коваленко, А. А. Коломієць¹

Ю.В. Коваленко, А.А. Колومیєц

Y. Kovalenko, A. Kolomiets

Національний університет харчових технологій

Национальный университет пищевых технологий

National University of Food Technologies

У статті розглядається питання навчання іноземної мови та англомовного монологічного мовлення зокрема на основі проектної методики, описуються основні характеристики та типи проектів, аналізуються етапи навчання монологічного мовлення методом проектів та уточнюються цілі навчання англомовного монологічного мовлення студентів другого курсу спеціальності «Туризм».

Ключові слова: проектна методика, монологічне мовлення, проект, мовленнєва діяльність, презентація, цілі навчання.

В статье рассматривается вопрос обучения иностранному языку и монологической речи на основе проектной методики, описываются основные характеристики и типы проектов, анализируются этапы обучения монологической речи методом проектов, уточняются цели обучения англоязычной монологической речи студентов второго курса специальности «Туризм».

Ключевые слова: проектная методика, монологическая речь, проект, речевая деятельность, презентация, цели обучения.

The article deals with the problem of foreign language and monologue communication teaching based on the project method. The main characteristics and types of projects are described. Also in the article the stages of monologue communication based on the project method are analyzed. The studying aims of teaching the second-year students of “Tourism” speciality the English language monologue communication using the project method are specified.

Key words: project method, monologue communication, project, speech activity, presentation, studying goals.

Питанням навчання іноземної мови (ІМ) на основі проектної методики (ПМ) займалися багато вчених-методистів, серед яких: Е. Г. Арванітопуло, О.А. Гілева, І. В. Дубко, О. В. Кіршова, В. В. Копилова, Н. Ф. Коряковцева,

Н. О. Кочетурова, Є. С. Полат, В. В. Тітова, G. H. Beckett, F. L. Stoller, A-M. Clark, D. Fried-Booth, S. Gaer, S. Haines, T. Hutchinson, R. Ribé та N. Vidal, H. S. Wrigley та ін. Так, в їх роботах описані основні характеристики ПМ і типи проектів, описані етапи проектної діяльності у навчальному процесі та методичні моделі реалізації проектного навчання, висвітлені переваги проектних технологій у навчанні ІМ. Однак, незважаючи на значні досягнення у науково-методичних розробках цієї проблеми, все ще залишається не достатньо дослідженим і актуальним питання організації навчання англomовного монологічного мовлення (ММ) студентів молодших курсів немовних вузів на основі ПМ. Зокрема, проведений нами аналіз підручника “English for International Tourism” , за яким навчаються студенти другого курсу факультету готельно-ресторанної справи Національного університету харчових технологій, показав, що кількість вправ для формування компетентності в англomовному ММ є недостатньою. Крім того, взагалі відсутні вправи та завдання для навчання проектної діяльності.

Як відомо, необхідною умовою організації проектної діяльності є визначення послідовності такої діяльності, тобто етапів роботи над проектом. Однак, як показує аналіз, погляди вітчизняних і зарубіжних методистів дещо розходяться у цьому питанні. У зв'язку з цим, **метою статті** є аналіз та узагальнення етапів та кроків навчання англomовного ММ студентів другого курсу спеціальності “ Туризм ” на основі проектної методики.

Згідно з робочою програмою з іноземної мови для студентів факультету готельно-ресторанного та туристичного бізнесу Національного університету харчових технологій на кінець курсу студенти мають вміти спілкуватися в офіційних і неофіційних мовленнєвих ситуаціях з професійної, загальнонавчальної та країнознавчої тематики; володіти стратегіями аргументації в процесі діалогічного мовлення [2, с.5]. Крім того, у відповідності з Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти (ЗЄР) та робочою програмою для студентів II курсу немовних спеціальностей, рівень володіння

іноземною мовою на кінець року визначається як B2, тобто незалежний користувач [3, с.114]. Це означає, що студент може розуміти основні ідеї тексту як на конкретну, так і на абстрактну тему, у тому числі й технічні (спеціалізовані) дискусії за своїм фахом. Може чітко, детально висловлюватися на широке коло тем, виражати свою думку з певної проблеми, наводячи різноманітні аргументи за і проти.

Основною метою формування компетентності у ММ студентів є розвиток у них здатності здійснювати усномовленнєве спілкування в монологічній формі у різноманітних ситуаціях [5, с.309]. Мета навчання іншомовного ММ для рівня B2 конкретизується таким чином: «Може користуватись мовою вільно, правильно і ефективно, в широкому діапазоні загальних, академічних, професійних тем про дозволя, чітко позначаючи зв'язки між ідеями. Може спонтанно спілкуватись, добре контролюючи граматичний аспект, без жодних ознак необхідності обмеження того, що він/ вона хоче сказати, приймаючи стиль мовлення залежно від обставин» [3, с. 117].

Проаналізувавши різні підходи вчених-методистів щодо визначення етапів проектної діяльності, ми з'ясували, що Н. Ф. Коряковцева виділяє 9 етапів [4, с.133-139]:

- 1) цілепокладання – обрання загальної проблеми, цілі, характеру, змісту, структури проекту, що узгоджується усіма учасниками;
- 2) організація і планування виконання проекту, метою якого є створення загального плану та поетапної програми із зазначенням проміжних результатів, видів допоміжної діяльності, розподіл ролей;
- 3) вибір засобів – обговорення учнями / студентами можливих засобів проектної діяльності, створення банку цих засобів;
- 4) виконання проекту – здійснюється підбір інформації, допоміжних видів роботи, написання робочих варіантів тексту, обговорення й оцінювання даних, обмін інформацією;
- 5) складання робочого варіанта проекту – обговорення результатів збору даних і підготовки матеріалів, визначення структури проекту і його розділів, загального дизайну;

- 6) складання кінцевого тексту проекту – коригування, редагування та кінцеве оформлення тексту, підготовка до презентації;
- 7) презентація проекту – здійснення презентації по складеному та узгодженому сценарію;
- 8) оцінка проекту і його презентації – обговорення і оцінювання результатів виконання, якість проекту;
- 9) підкріплення – обговорення і вибір форми й видів роботи з підтримки проекту.

Т. В. Шапошникова вважає, що послідовність виконання проекту визначається 5 етапами: 1) цілепокладання; 2) планування; 3) вибір методів перевірки прийнятих гіпотез; 4) виконання; 5) захист проекту [6, с.6].

На думку F. L. Stoller викладач зі студентами має пройти 10 кроків, щоб просунути від вихідної концепції проекту до його фактичної презентації та обговорення [11, р.5-8]: 1) узгодження студентами та викладачем теми проекту; 2) визначення кінцевого продукту проектної діяльності; 3) структурування проекту; 4) підготовка до збору необхідної інформації (виконання студентами відповідних тренувальних вправ); 5) збір інформації; 6) підготовка студентів до компіляції та аналізу відібраного матеріалу; 7) компіляція та аналіз зібраної інформації; 8) підготовка студентів до презентації проекту; 9) презентація кінцевого продукту проекту; 10) оцінка студентами якості виконання та презентації проекту.

Інший зарубіжний методист I. Fragoulis вважає доцільним виконання проектної діяльності в 4 етапи [8, р.114-115]: 1) планування, що включає вибір теми проекту студентами; 2) обговорення та планування подальшої роботи над проектом (формування груп, розподіл ролей, підбір джерел інформації, обрання методів дослідження теми); 3) виконання проектної діяльності (збір інформації, її критична оцінка, аналіз та синтез, презентація кінцевого продукту проектної роботи); 4) оцінювання проектів, яке включає оцінку з боку інших студентів та самооцінювання.

Отже, як бачимо, допоки не існує єдиного підходу до визначення етапів

навчальної діяльності студентів під час проектування, узгодженого критерію визначення етапів проектної роботи та змісту кожного з них. Однак, слідом за Е. Г. Арванітопуло [1, с.76] ми вважаємо, що критерієм визначення послідовності реалізації проекту має бути мета діяльності студентів на кожному етапі. Так, студенти спочатку планують і готуються до виконання проекту, потім вони його виконують, а далі презентують результати своєї проектної діяльності і, нарешті, аналізують й оцінюють створені проекти. Таким чином, визначаються **чотири послідовних етапи проектування**, які реалізуються покроково:

- 1) етап підготовки проекту (або підготовчий етап);
- 2) етап виконання проекту (або виконавчий етап);
- 3) етап презентації проекту (або презентаційний етап);
- 4) етап підведення підсумків (або підсумковий етап).

Розглянемо докладніше зміст і мету кожного етапу [1, с.76]:

Метою підготовчого етапу є планування навчальної діяльності студентів у межах проекту, визначення основних цілей і напрямків цієї діяльності. Цей етап реалізується у декілька кроків.

Крок 1. *Презентація проблеми дослідження й стимуляція самостійної дослідної діяльності студентів.* Визначається галузь (межі) дослідження проекту, тобто студенти обирають серед багатьох одну ідею як основу майбутнього проекту. У ході цієї роботи формуються малі групи (команди) для подальшої спільної проектної діяльності. Невимушена атмосфера довіри є невід'ємним складником співпраці усіх учасників проектування. З метою згуртування студентів використовують такі прийоми, як „мозковий штурм”, „снігова грудка”, „піраміда”, „анкетування” тощо [1, с.76-77; 10, с.28-32].

Розподіляючи студентів по групам необхідно враховувати, що успіх роботи групи залежить від ступеня зацікавленості учасників, їхніх взаємовідносин; кількість студентів у групі не повинна перевищувати 4 особи; кожна група самостійно обирає для себе ту частину проекту, яку розроблятиме; викладач може брати на себе роль керівника та радника у випадку конфліктів

під час розподілу студентів на групи та/або розподілу завдань між студентами [1, с.77].

Особливо важливою на цьому кроці є *стимуляція мовленнєвої діяльності студентів* під час обговорень. З цією метою рекомендується застосування різноманітних матеріалів-стимулів, як мовних, так і немовних (візуальних, звукових) стимулів, що створюють «ілюзію включення» в іншомовне середовище: афіші, анонси, оголошення, театральні програмки, анкети, проїзні та вхідні квитки, вивіски, етикетки, меню, рахунки, мапи, плани-схеми, рекламні та туристичні проспекти тощо [1, с.78].

Крок 2. *Визначення теми і формату кінцевого продукту проекту.* Визначення теми проекту відбувається шляхом обговорення її усіма учасниками. Метою цієї дискусії є зібрання максимальної кількості різноманітних ідей, які потім фіксуються на дошці. Після цього встановлюється зв'язок між усіма запропонованими ідеями. Далі студенти в малих групах (парах) намагаються логічно відобразити одержані ідеї у вигляді діаграми, дерева або схеми зі з'єднувальними стрілками, розвиваючи при цьому провідну ідею проекту. Додаткові ідеї також фіксуються. Після цього кожна група доповідає про свої ідеї, схематично зображаючи своє бачення майбутнього проекту. Пропозиції кожної групи обговорюються, обирається один варіант проекту. Узгоджуються цілі щодо змісту підтем та мовного матеріалу [1, с.79].

Крок 3. *Планування ходу проекту.* Під час розробки структури проекту колективно обговорюються етапи проекту (їх кількість і зміст), необхідних для досягнення мети, а також часові межі. Визначається необхідна інформація, способи її одержання (пошук у бібліотеці, листування, інтерв'ю, анкетування), уточнюються функції кожного студента, остаточно формуються групи.

Послідовність діяльності студентів у ході виконання проекту планується відповідно до визначених способів пошуку інформації. В якості технології опрацювання інформації варто навчити студентів складати таблиці-сітки для систематизації отриманої інформації. Крім того, викладачу слід проаналізувати

ті вміння й стратегії, які студенти використовуватимуть під час презентації кінцевого продукту проекту (можливо, вміння публічного виступу, письмової форми викладу тощо) [1, с. 79-80; 9, р. 56; 10, р.63].

Виконавчий етап передбачає мовленнєву підготовку студентів до виконання завдання проекту і діяльність з пошуку необхідної для цього інформації.

Крок 4. Збір інформації. Після розробки інструментарію для збору даних (анкети, питання для інтерв'ю, таблиці-сітки) необхідно організувати студентів для добору інформації на занятті та/або в позааудиторний час. Після того, як дані зібрані, виконані дослідження, потрібно розробити певну систему зберігання інформації та забезпечити можливість звернення до неї на наступному етапі [1, с. 80-81].

Крок 5. Аналіз та систематизація одержаної інформації (проводиться в малих групах), її укладання (компіляція) для попереднього обговорення на занятті. Такі регулярні „поточні доповіді” про виконану роботу допомагають не лише побачити реальне просування проекту, але й забезпечують таким чином поточний контроль та оцінювання роботи групи [1 с. 81; 9, р. 57; 10, р.64].

Повідомлення про попередні результати роботи над проектом можуть відбуватися у вигляді: 1) формальних пояснень в усній або письмовій формах; 2) звичайного усного повідомлення; 3) письмових висновків; 4) листів; 5) аудіовізуального подання; 6) інсценування /рольової гри; 7) конкурсів з використанням музичних та відеозаписів [1, с. 81]. З метою формування у студентів англомовної КММ доповіді про результати проектної діяльності необхідно проводити в усній формі у вигляді повідомлень/ пояснень, бажано із залученням аудіовізуального подання чи мультимедійної презентації.

У своїх повідомленнях студенти також можуть використовувати опори: логіко-синтаксичні схеми або плани інструкції [1].

Наведемо зразок *логіко-синтаксичної схеми*:

1. The main purpose / aim of our research/ investigation was to outline/ present/ examine/ evaluate ... On the whole, we found out that... Besides, we should point out that...
2. In general, we have already made/ studied/ watched/ read/ listened to/ interviewed... Although we are still to cover...
3. My task was to search for/ make/ watch/ read/ interview/ listen to/ analyse
4. In conclusion I can say that... / Our study has shown that...

Метою презентаційного етапу є підготовка та організація презентації результатів проектування.

Крок 6. Підготовка зібраної інформації до її презентації. Студенти в групах обговорюють, яка інформація буде цікавою для їхніх одногрупників і яким чином її викласти. Заздалегідь визначається роль кожного студента в презентації кінцевого продукту проекту, розподіляються обов'язки і проводиться репетиція презентації [1 с. 81; 7, р. 87].

Крок 7. Презентація кінцевого продукту. Спосіб презентації залежить від форми кінцевого продукту. У навчанні студентів англомовного ММ кінцевим продуктом проекту може бути усна презентація та мультимедійна презентація на основі підготовлених письмових звітів/доповідей, оформлених стінгазети, колажу, фотоальбому, виставки, представлених відеоматеріалів, проведеного опитування.

Підсумковий етап

Крок 8. Оцінювання проектів. Висновки про успішність проекту робляться в результаті обговорення студентами проведеної презентації. Крім того, роботу студентів під час виконання проектів оцінює викладач, який спостерігає за діяльністю студентів під час групової взаємодії, оцінюються результати самостійної позааудиторної роботи студентів, а також презентація кінцевого продукту. Далі студенти визначають ті аспекти проекту, які можуть бути удосконалені та розвинуті у подальшій роботі над наступним проектом [1. с. 83].

Для успішного навчання студентів другого курсу англомовного ММ на

основі ПМ, необхідно визначитись з найефективнішим способом реалізації описаних етапів та кроків проектної діяльності студентів.

Так, у методиці проектної роботи виокремлюють два способи навчання ІМ на основі ПМ: лінійний та інтегративний [1, с.88].

1) **Лінійний спосіб**, який спочатку був запропонований американським дослідником Calvin M. Woodward, передбачає таку послідовність його реалізації: студенти ознайомлюються з необхідним мовним і мовленнєвим матеріалом, виконують вправи для формування і розвитку необхідних мовленнєвих навичок і вмінь, і лише після цього починають роботу над проектом.

2) **Інтегративний спосіб** запропонував Charles R. Richards. Проектне навчання в його розумінні означає, що викладач та студенти спочатку домовляються про опрацювання певної проблеми, після цього разом планують подальший процес навчання і визначають, які знання їм будуть необхідні для розв'язання даної проблеми. Необхідні знання, навички й уміння студенти отримують у коротких навчальних сесіях, які чергуються з фазами проектної роботи. Наприкінці презентуються результати проектної роботи й аналізується навчальний процес.

Здійснення мовної та мовленнєвої підготовки студентів перед кожною наступною фазою виконання проекту за інтегративною моделлю дозволяє створити умови для формування у студентів навичок та умінь, необхідних їм для пошуку, аналізу та презентації зібраного матеріалу. Крім того, інтегративна модель надає можливість викладачу здійснювати контроль і коригувати діяльність студентів вже під час виконання проекту.

Висновки

Отже, розглянувши різні підходи до визначення етапів проектної діяльності, ми зупинилися на чотирьох: підготовчий, виконавчий, презентаційний та підсумковий. Кожен із зазначених етапів, у свою чергу, реалізується у декілька кроків. Крім того, базуючись на результатах

експериментального дослідження Е. Г. Арванітопуло [1], ми дійшли висновку, що найефективнішим способом навчання ІМ на основі ПМ є інтегративний.

Перспективи подальших наукових розвідок у цьому напрямі ми вбачаємо у розробці підсистеми та комплексу вправ і завдань для навчання англомовного ММ студентів другого курсу спеціальності «Туризм» на основі створення професійно спрямованих проектів за однією з тематик, запропонованих програмою.

Список літературних джерел

1. Арванітопуло Е. Г. Проектна методика навчання англійської мови на старшому ступені ліцею : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 „Теорія та методика навчання: германські мови ” / Е. Г. Арванітопуло. – К., 2006. – 295 с.
2. Програма з іноземної мови (за професійним спрямуванням) для студентів факультету готельно-ресторанного та туристичного бізнесу / [колект. авт.: Смірнова Є.С., Довгун І. М., Яненко Л.П., Окопна Я.В., та ін.]. – К., 2013. – 12 с.
3. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. укр. вид. С. Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
4. Коряковцева Н. Ф. Теория обучения иностранным языкам : продуктивные образовательные технологии : учеб. пособие для студ. лингв. фак. высш. учеб. заведений / Н. Ф. Коряковцева. – М.: «Академия», 2010. — 192 с.
5. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / [Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е., та ін.]; за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2013. – 590 с.
6. Шапошникова Т. В. Метод проектов при обучении учащихся двум иностранным языкам / Т. В. Шапошникова, Л. А. Байдунова // ИЯШ – М., 2002. – № 1. – С. 5 – 14.
7. Donald S. G. Study Skills for Language Students. Practical Guide / S. G.

- Donald, P. E. Kneale. – London : Arnold, 2001. – 286 p.
8. Fragoulis I. Project-Based Learning in the Teaching of English as A Foreign Language in Greek Primary Schools: From Theory to Practice [Електронний ресурс] / I. Fragoulis // English Language Teaching – 2009. – № 3, Vol. 2. – Режим доступу до журн. : <http://www.ccsenet.org/journal/index.php/elt/article/viewFile/2739/3286>.
9. Haines S. Projects for the EFL Classroom: Resource materials for teachers / S. Haines. – Walton-on-Thames Surrey : Nelson, 1989. – 108 p.
10. Ribé R. Project Work. Step by Step / R. Ribé, N. Vidal. – Oxford : Heinemann, 1993. – 94 p.
11. Stoller F. L. Project Work: A Means to Promote Language Content / F. L. Stoller // Methodology in Language Teaching : An Anthology of Current Practice. – Cambridge : CUP, 2002. – pp. 107 – 120.

Одержана редколегією 19.02.2015

julia_kovalenko@meta.ua